

Români din toate țările, uniți-vă în cuget și simțiri !
Octombrie 1984. Anul XIII. Nr. 148.

EUROPA SINEAMUL ROMANESC

FOAIA MISCARII ROMÂNE PENTRU UNITATEA EUROPEI

PAȘI SPRE DESTINDERE

Calendarul diplomatic și politic al lunii octombrie 1984 a înregistrat numeroase vizite și întâlniri, unele dintre ele la nivelul cel mai înalt. Ele sunt determinate de voința generală de a ieși din impasul pe care îl registrează relațiile Est - Vest, de a aduce noi contribuții la negocierile strategice dintre USA și URSS și de a lansa din nou rolul Europei în soluționarea problemelor ce frământă lumea de azi.

Președintele Mitterrand primește vizita ungerului Kadar; germanul răsăritean Erich

Honecker dorește să meargă în vizită la Bonn, dar, neputând din cauza interdicției Kremlinului, merge la Helsinki; anulată este și vizita președintelui bulgar, Jivkov, în Germania Federală; președintele român Ceaușescu se întâlnește la Bonn cu cancelarul Kohl, premierul italian Craxi face o vizită la Londra, miniștrii de externe și ai apărării țărilor ce fac parte din Uniunea Europeană Occidentală (U.E.O) vin la Roma pentru o importantă reuniune, iar președintele francez Mitterrand și premierul britanic Thatcher

Storica stretta di mano franco-tedesca sui campi di Verdun: il presidente francese Mitterrand (a sinistra) ed il cancelliere Kohl

merg în Germania pentru colocvii directe cu cancelarul Kohl.

Geografia acestor întâlniri prezintă Bonn-ul ca punctul principal spre care converg reprezentanții cei mai autorizați ai Franței, României și Angliei. Cancelarul Kohn înțelege să dea un nou impuls discursului european, în sensul întăririi Comunității, atât pe planul instituțional cât și pe cel politic. Desigur, că nu apar fără semnificații nici Parisul, Londra și Roma. Mitterand promovează o politică europeană de federalizare și de integrare a Europei. Ministrul de externe englez, Sir Geoffrey Howe, se declară însă contrar ideii unei Europe «în două viteze», sugerează Consiliului European să concentreze atenția asupra unui număr mai restrâns de probleme, dar importante, și să se realizeze o mai bună legătură între Parlament și celelalte organisme europene. Din partea sa, Italia acceptă pluralitatea de propuneri, dar subliniază importanța dezarmării și a explorării canalelor de dialog cu Estul.

Poate că tocmai această poziție ultimă este pusă în evidență de vizitele în Occident ale lider-ilor de la București și de la Budapesta. Dacă se ține seama că, în negocierea cu Washington-ul, Gromico nu a făcut mari concesii și că în momentul de față Moscova se împotrivesc înfăptuirii vizitelor unor șefi din Lumea de Est în Germania Occidentală, se poate spune că chiar simplul fapt că aceste vizite au avut loc constituie un factor pozitiv pe calea destinderii.

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI LA BONN

În întâlnirea dintre președintele român cu președintele și cancelarul german s-a reafirmat voința comună de dialog între Est și Vest, s-a subliniat importanța rolului pe care îl pot juca țările europene mai mici la procesul de destindere și însemnătatea pe care o are renunțarea la folosirea forței.

În virtutea acestor acorduri de principiu, președintele Ceaușescu a propus ca țările europene să participe la negocierile de la Geneva (când vor fi reluate), ca Americanii să facă un prim pas spre retragerea euro-

rachetelor, pas căruia să-i urmeze imediat cel sovietic, și să se creeze zone denuclearizate.

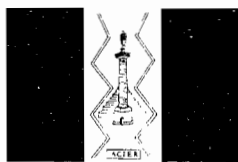
Cancelarul german, care nu putea să nu țină seama de delicatețea poziției țării sale în acest moment, a afirmat că Europeanii trebuie să facă tot posibilul pentru a influența în mod pozitiv negocierile, dar «pentru aceasta nu putem să ne substituim celor mari»; adică celor două mari puteri. Mai degrabă este Moscova cea care trebuie să răspundă pozitiv la ofertele făcute nu de mult de președintele Ronald Reagan.

Pe plan bilateral, vizita ar trebui să aibă rezultate bune pentru ambele țări. Cei doi oameni politici au exprimat în mod expres comunul acord pentru intensificarea colaborării pe plan economic. Se cunoaște că România este atinsă de criza economică mondială și că, după realizarea canalului Dunăre-Marea Neagră, se proiectează construirea altor două canale navigabile, unul pe linia Poarta Albă - Midia - Năvodari (30 km) și altul de la Dunăre la București, pe Argeș (72 km). În plus, în capitală au și început lucrările pentru realizarea unui grandios centru civic, care va avea în centru Casa Republicii. Toate aceste inițiative, ca și altele de mai mică amploare, necesită fondurile și mijloacele adecvate. De aceea, în acest moment, relațiile cu Germania Federală, această locomotivă a Occidentului însuși pe plan economic, sunt foarte bine venite și merită intensificate. E sigur că Românii au avut în vedere acest aspect când și-au trimis președintele la Bonn.

Vizita înregistrează și un anumit succes diplomatic. Dacă pentru Germani ea a fost o ocazie de afirmare a Ospolitik-ului lor, pentru Români aceasta a constituit un prilej de manifestare a independenței lor față de Moscova, - cum s-a manifestat recent și prin participarea la Jocurile Olimpice din S.U.A. -, și de exprimare a dorinței de a întreține legături cu Occidentul european, de care îi leagă seculare valori culturale, etnice și politice.

EUROPAEUS

ASOCIATIA CULTURALA INTERNATIONALA A ETNIEI ROMANE

Internationaler Kulturbund der Rumänischen Ethnie
Association Culturelle Internationale de l'Ethnie Roumaine
International Cultural Association of the Romanian Ethnicity
A-1010 Viena, Bösendorferstraße 4/4/22 · Austria · Phone 0222 / 65 81 18

Cont Bancar: Creditanstalt Wien, Kto. Nr. 0222-00315/00

ROMANIANATOL

În zilele de 8-9 Iunie 1984, s-a întrunit la Viena, în ședință de lucru, Biroul Executiv și Comitetul de Conducere al Asociației Culturale Internaționale a Etniei Române, pentru a analiza activitatea desfășurată de la Crearea Asociației, la 6 Septembrie 1983, până în prezent, și a schița programul de lucru până în luna Iunie 1985.

Raportul și Informarea prezentate de Secretarul general și de Vicepreședintele cu problemele organizatorice, precum și amplele dezbateri purtate pe marginea lor, au acoperit probleme de doctrină culturală, de concepție și structură organizatorică, de activitate culturală în cadrul diasporei românești din întreaga lume.

S-a afirmat și consolidat conceptul de unitate și continuitate a culturii românești, care cunoaște în evoluția sa numai criteriul valoric și al specificului național. De la balada *Miorița*, culme a creației folclorice românești, la *Psaltirea în versuri* a Mitropolitului Dosoftei al Moldovei și întreaga literatură medievală română, în frunte cu operele principilor Dimitrie Cantemir și Nicolae Mavrocordat, trecând prin întreaga epocă a lui Nicolae Bălcescu, Vasile Alecsandri și Alecu Russo, urcând spre Lucefărul Mări-

lor, strălucind în vremea cea fără de timp, spre Mihai Eminescu, iar de aici, pe aceleași culmi de visare și destin, spre Lucian Blaga, Vasile Voiculescu, Vintilă Horia, Mircea Eliade și mai tânărul Nichita Stănescu există o singură filosofie, aceea a Neamului românesc, și o singură măsură de valoare - aurul gândului și diamantul cuvântului.

S-a adâncit conceptul de cultură activă, întreaga lucrare a spiritualității românești fiind o permanentă luptă pentru conservarea ființei și a tradiției strămoșești, adică a etniei, în fața tuturor vrăjmașilor din lăuntru sau din afara spațiului nostru istoric.

Cultura română a fost și este o cultură cooperativă, deschisă tuturor contactelor și influențelor spirituale ale altor civilizații apropiate sau mai îndepărtate, de aici venind atât sincronismul cât și diacronismul înfăptuirilor noastre pe toate planurile spirituale din toate timpurile.

Sintetizând aceste principii în concepția și activitatea noastră culturală, respingem orice încercare de a politiza, deci de a provincializa și a diminua până la desintegrare valorile reale ale culturii românești, care reprezintă în sens ideal politica Neamului, adică lupta pentru existență și afirmare în

configurația mișcătoare a lumii.

De aici decurge și flexibilitatea structurală a Asociației noastre, caracterul său democratic, cele patru categorii de membri: activi, de onoare, extraordinari și binefăcători (donatori), reprezentând tot atâtea posibilități de cuprindere a tuturor acelor care creează sau iubesc cultura română, din întreaga lume. Spre deosebire de toate formele de organizare a diasporei române, mai vechi sau mai noi, care sunt, fără excepție, discriminatorii, Asociația noastră cunoaște în constituirea ei permanentă două criterii integratoare emanând din ființa și filosofia Neamului românesc: creația și iubirea.

Chemăm deci sub acest stindard umanist, care flutură de milenii pe culmile Carpaților, pe toți cei care s-au format în cultura română, care s-au apropiat cu dragoste de valorile spirituale ale poporului nostru, care sprijină cu fapta și cu dărnicia lor, cu ofranda lor senină, mișcarea noastră de păstrarea și afirmare planetară a spiritualității românești, dincolo de dușmăniile politice și gânduri meschine.

Să celebrăm, deci, împreună Bicentennul Revoluției lui Horea, ca un Requiem Transilvan al tuturor secolelor de luptă și de suferință națională, să urcăm deci icoana României Mari, înfăptuită în profeticul an 1918, în toate altarele conștiinței noastre și să ne rugăm ca harta Neamului românesc să nu mai fie amputată, iar provinciile noastre istorice să fie mereu împreună și nimeni să nu cuteze, cu vorba sau cu pofta, la pământurile amestecate cu sângele strămoșilor noștri din toate veacurile.

În anul care vine, Biserica noastră strămoșească va serba un secol de la autocefalie, de la înălțarea ei în rândurile Bisericilor Ortodoxe Autonome. Să ne amintim deci că Românii s-au născut creștini, că Biserica face parte organică din ființa Neamului, că Sfântul Andrei, trimisul Mântuitorului, a propovăduit credința și pe meleagurile noastre, că Ioan Cassian și Niceta Remesianul au fost înălțați în cultura teologică a lumii din ținuturile noastre, că la 5 martie 1625 își dădea obștescul sfârșit, intrând în rândurile sfințeniei, Sfântul Român de la Suceava, Ieremia Valahul, că la sfârșitul aceluiași secol pierrea pentru credință, pentru unitatea credinței străbune, Mitropolitul Sava Bran-

covici al Ardealului, că la 15 August 1714, deci acum 270 de ani, Constantin Brâncoveanu și cei patru preatineri feciori ai săi plăteau cu capetele lor luminate și cuminiți păstrarea dreptei credințe.

Să facem deci din această aniversare cronologică o sărbătoare a credinței strămoșești, sub aceleași flamuri ale umanismului românesc, singura deviză a Asociației noastre.

Tot la anul, și tot pentru a celebra umanismul culturii românești, vom organiza, în Februarie și Martie, un Simpozion itinerant *Italia și Românii*, care va traversa Italia, împreună cu istoria culturii românești, de la Torino la Milano, la Veneția, orașul afirmărilor noastre artistice, la Padova, cetatea stolnicului Constantin Cantacuzino și a atâtor Români plecați la studii în secolele trecute, la Sulmona, pentru a celebra pe Ovidius, primul poet al latinității române, și pe Eminescu, primul Ovidius al poeziei noastre moderne, la Roma, sub zodia Columnei lui Traian, pentru a redescoperi, în istorie, originea și permanența, apoi la Napoli, într-un pelerinaj la mormântul Sfântului Ieremia Valahul și, în fine, la Palermo, pentru a suferi suferințele marelui exilat de la 1848, Nicolae Bălcescu.

Nu trebuie să uităm, de asemenea, că în Ianuarie 1985, pe una dintre cele mai mari scene din New York, va avea loc, tot sub egida ACIER, un mare concert internațional, la care își vor da concursul artiști români din America și Europa, ca o altă fecundă afirmare a valențelor spirituale românești în lumea contemporană.

Anul acesta, va începe să funcționeze, la Viena, la sediul nostru central, Centrul Cultural al ACIER, care va dezvolta treptat o Bibliotecă documentară românească, dotată cu lucrări de referință și cu caracter istoric, cu o discotecă românească, o arhivă a membrilor ACIER și a diasporei culturale române.

Vom impulsiona, de asemenea, crearea și completarea curentă de biblioteci românești la nivelul tuturor comunităților, pentru a oferi celor originari din România și tuturor celor care iubesc cultura română posibilitatea, dorită de toți, de a se menține în contact permanent cu realizările literare și artistice românești din țară și de dincolo de țară.

Considerăm necesar să dezvoltăm în

comunitățile românești sistemul de cluburi și centre culturale, care să ofere celor interesați o realizare spirituală elevată, mult peste posibilitățile parohiilor românești.

După aproape un an de bogată activitate culturală, de inițiative multiple, de analize și de normale decantări, propunem Românilor din întreaga lume un program amplu de activitate spirituală, convinși că singura cale spre unitate trece numai prin cultură, toate

drumurile laterale, de coloratură politică, ducând, sub aspectul unității, la o fundătură istorică. Nu partidele politice au creat cultura poporului român, ci geniul colectiv al acestui neam, credința sa nestrămutată în Frumos, Iubire și Adevăr.

Să ne înscriem, deci, cu toții, pe aceste coordonate solare ale destinului nostru în lume.

Prof. I. C. Drăgan conferențiază în cadrul Asociației «Roumanie - Normandie» din Rouen.

— BIROUL EXECUTIV ACIER —

Informăm pe cititorii noștri că Biroul Executiv al Comitetului de conducere al Asociației Culturale Internaționale a Etniei Române, ales în cadrul ședinței de constituire a Asociației din 6 septembrie 1983, la Viena, este compus din următoarele persoane: Președinte - Prof. Michel Steriade (Belgia), Secretar general - Prof. Dr. Cornelius Dima-Drăgan (Canada), Vicepreședinți - Inginer Augustin Ograjensek (Austria), Prof. Remus Tzincoca (Canada), Prof. C.

Michael-Titus (Anglia), Prof. Panait Bata (Grecia), Trezorer - Inginer Silvia Brands-tetter (Austria), Secretari executivi - Pictor-Arhitect Ligia Podorean-Ekström (Suedia), Dr. Adolf Armbruster (R.F. Germania), Actor Cristea Avram (Italia), Inginer Antoaneta Notheaux (Franța).

Redacția cere scuze pentru unele inexactități în această privință apărute în numărul revistei noastre din noiembrie 1983.

O convorbire cu Remus Tzincoca consemnată de Traian Filip

O SIMFONIE ROMANTICĂ sau despre viața și opera unui dirijor și compozitor român

- Compozitorul preferat ?
- M-ai încurcat. Pe același plan îi pun pe Enescu, Beethoven, Wagner, Bach. Putem să începem cu Bach, dacă vrei, dar ordinea cronologică nu este obligatorie. Începem cu Enescu.
- Artiștii care v-au impresionat, dirijori, muzicieni.
- George Enescu, Antonin Ciolan, Alexandru Zirra, Constantin Georgescu, Ionel Perlea, Arturo Toscanini, Furtwangler, Bruno Walter, Dimitri Mitropoulos, Victor de Sabata, George Szell, Thomas Beecham, Charles Munch, Florent Schmidt, Henri Thomasi, Otto Klemperer, Carajan nu, Pablo Casals, Jacques Thibaud, Flagstadt, Max Lorenz, Beniamino Gigli, bineînțeles, pe toți i-am văzut, i-am ascultat la concerte, i-am cunoscut personal, chiar dacă am stat cu unii dintre ei numai două clipe, la sfârșitul spectacolului, Dinu Lipatti.
- V-ați aflat sub influența unor personalități ?
- Bineînțeles, personalitățile care m-au influențat au fost Cioran și Zirra la iași, pe urmă Enescu, Schmidt.
- Ați asistat la vreun spectacol pe care nu l-ați mai uitat niciodată ?
- Sigur, concertele lui Enescu la Paris, cât am stat pe lângă el și, mai ales, momentul în care intram amândoi în scenă, la concertul orchestrei Colonne. El cu vioara, în concertul de Bach în la minor, eu cu bagheta, acompaniindu-l, după ce bineînțeles lucrasem în detaliu totul cu el, acasă. Tot în acea seară, momentul în care, normal, dirijorul trebuie să lase singur solistul să primească aclamațiile sălii, eu rămânând în culise, m-am văzut tras de mână de maestru și adus pe scenă. Acest moment însemna pentru mine botezul internațional primit prin grația lui Enescu.
- Aș vrea să știu care orchestră filarmonică v-a întrupat cel mai bine gândurile și simțirea.
- Hâm !! (*se trage de nas, pe gânduri*)... Orchestra Filarmonică G. Enescu din București și Orchestra Filarmonică din New York.
- Țara în care, datorită destinului pe care l-ați avut, v-a favorizat dezvoltarea creației?
- Întrebare prematură, pentru că n-am terminat. Aceste cuvinte le-aș supune unei analize. Întrebarea o înțeleg în general, dar, această realizare plenară se pretează la oarecare discuție. Cuvintele, sensul lor... Nu pot să separ țările. Și Franța și România la început, și în cele din urmă și Statele Unite, și Canada, au participat la această formare despre care vorbiți și, din acest punct de vedere, aș dori să spun că toate țările menționate mi-au întregit experiența și cunoștințele muzicale.

- Se poate vorbi despre unele țări muzicale ? Unde muzica este binecunoscută, cultivată?

- Aș prefera, pentru că situația mi-a permis să trăiesc pe ambele țărmuri ale Atlanticului, să comparăm mai bine două continente decât două țări. Și să spun că, indiscutabil, Europa este mult mai muzicală decât America.

- Acuma vreau să vă încurc.

- Trebuie să-ți dea vin, ca să nu mă poți încurca.

- Se spune că America poate să confere unui muzician, unui artist, suprema consacrare. Ați cântat în Europa, ați cântat în America. Unde ați trăit mai temeinic acest sentiment ?

- Acest sentiment l-am simțit foarte puternic când eram în Europa, natural, în Europa. Și tot acest sentiment l-am simțit la fel de puternic când am ajuns în America. Dorința oricărui artist este să treacă oceanul. Când m-am văzut pe podiumul de la Carnegie Hall, cu critica new-yorkeză admirând interpretările mele, am simțit acest fior de care vorbiți. Dar când am simțit trepidând sala plină și scena Ateneului Român, după *Suita a II-a* de Enescu, am simțit că trecusem peste un alt ocean, în profunda autenticitate a ființei mele.

- Ați trecut cu bine și prin această întrebare. Fiecare cultură are spiritul ei, adâncimile și specificul ei. În Canada, unde locuiți acum, această cultură vă satisface toate exigențele ?

- Nu, deloc ! Este o țară nouă, care prezintă multe avantaje de organizare, de confort și de libertate, dar une cultura, și mai ales cultura specifică, așa cum este înțeleasă și trăită în Europa, aproape că nu există sau, dacă există, este în leagăn. Dar există. Cred că întrebarea exclude arta eschimosă, care n-are nimic comun cu poporul canadian, așa cum îl cunoaștem noi. Cu toate că este o artă excepțional de valoroasă - și eu, personal, o consider ca făcând parte din patrimoniul general canadian - nu pot s-o leg decât de poporul eschimos, care este cu totul marginal vieții social-politice canadiene.

- Găsesc că este foarte interesantă această digresiune.

- Numai să ies cu bine din ea. Anisia, îl auzi ? Mă bagă prin toate cotloanele.

- Îți dau nota zece ! spune Anisia Campos.

- Mă fletezi.

- Nu, sunt foarte severă.

- Ați făcut cercetări, ați studiat folclorul Eschimoșilor ?

- Nu. Arta Eschimoșilor este sculpturală, nu muzicală. Este vorba de sculptură, sunt obiecte care, deși primitive, au o expresie, o finețe, o perfecțiune de realizare care suscită admirație unanimă. Am văzut foarte multe dintre aceste sculpturi. Pot fi văzute în diferite expoziții și în magazine de artă care le vând. Sunt pline de artă și desăvârșite ca tehnică.

- Aveți în casă câteva asemenea bijuterii...

- Da. Aceasta este *pietre savon*, piatră săpun care se taie ușor. Iată *L'art des Esquimaux du Canada* de W. T. Larmour, publicată cu autorizația Ministerului Afacerilor Indiene și a Nordului Canadian. Portrete ale artiștilor eschimoși, cu blană la gât, sculpturi de bărbați, de femei, unele semănând cu *Gânditorul* de la Hamangia, șlefuite, îndesate, capete obtuze, simboluri de păsări, corn cu diferite figuri animaliere gravate, urși, păsări cu expresii hieratice. Apoi, arta grafică, simboluri decorative, păsări și animale, arcași, sania, vânătoarea, îndeletnicirea cea mai frecventă, unica poate. Cu bărcile, cu focile, cu cerbii și elanii din Canada, cu câinii. *Anisia se retrage cu rața de piatră neagră și cu volumul pe care l-am privit cu toată atenția.*

- Folclorul muzical, continuă Remus Tzincoca, este moștenit direct din Franța și, cu foarte mici modificări, are aceleași cuvinte și aceleași inflexiuni melodice sau modale ca și folclorul francez. Partea curioasă este că, deși această sursă există aici de câteva sute de ani, totuși compozitorii contemporani din Quebec scriu elucubrații cacofonice, care n-au nimic comun cu moștenirea primitivă. N-aș vrea să spun mai mult, pentru că e destul de rău și asta.

- N-am vorbit nimic despre compozitorii clasici canadieni.

- Da, există. Trebuie menționat numele unui foarte talentat compozitor canadian, Calixa Lavallée, autorul imnului național canadian, foarte inspirat, dar neprețuit de propriul lui popor, s-a dus în sud, în Statele Unite. A făcut carieră la Boston, a devenit cetățean ame-

rican și a fost îngropat în S.U.A. Cel mai important muzician din Quebec, Wilfried Pelletier, după ce-a fondat câteva instituții importante, ca Orchestra Simfonică Montreal și Quebec, conservatoarele de muzică, s-a retras și el în Sudul Statelor Unite, a devenit cetățean american, a murit și a fost îngropat acolo. Aceste două ilustre exemple arată că, din nefericire, Canada și mai ales Quebecul, pentru că acești doi compozitori sunt din Quebec, nu știu să-și prețuiască telentele care pleacă în alte țări. În afară de Calixa Lavallée, putem menționa pe Claude Champagne, care s-a format la Paris și care poate fi considerat compozitor canadian clasic prin excelență. De altfel, a lăsat câteva lucrări reprezentative, ca *Simfonia Gaspesiană* și *Altitude*. În prima descrie poezia și farmecul din provincia Gaspé, în a doua, grandoarea și viața primitivă, așa spune, din Munții Stâncoși, Les Montagnes Rocheuses.

- Ați fost în Munții Stâncoși ?

- Nu. N-am fost.

- Ce cunoașteți din Canada ?

- Provinciile Quebec și Ontario. Când m-ai întrebat dacă cunosc, dacă am fost în Munții Stâncoși, mă gândeam să spun că ar fi la fel cum ai întreba pe un sucevean dacă a fost în Pirinei. Distanțele de aici sunt de la Ocean la Ocean, de la Atlantic la Pacific, imense. Deci, călătoriile sunt extrem de costisitoare și timpul necesar la fel. Așa spune, aici faci nu călătorii, ci expediții. Poate că statul canadian ar trebui să faciliteze aceste vizite dintr-un colț în altul al continentului prin subvenții masive, pentru a asigura o mai bună cunoaștere între locuitorii acestei țări extrem de întinse.

- Muzica modernă expimă psihologia, trepidația vieții de azi ?

- La această întrebare așa dori să răspund cu o altă întrebare: când începe muzica modernă ? Care este lucrarea determinantă de la care se poate spune că pășim pe tărâmul artei moderne ?

- Muzica a fost întotdeauna modernă, spune Anisia Campos.

- Bach, Beethoven, Schumann, Brahms, Wagner, Debussy, Ravel, Enescu au fost toți moderni la timpul lor. Iar cei care au avut perspectiva vieții seculare a muzicii s-au ferit totdeauna de expresii discutabile. Modern este, să spunem, ieri și azi. Dar, pe vremea lui Wagner, partizanii lui spuneau că muzica wagneriană este atât de modernă, încât este chiar muzica viitorului, *Zukunftsmusik*. Și totuși, la numai zece ani după moartea lui Wagner, adică în 1893, Debussy a scris *Preludiul la după-amiaza unui Faun*, care este considerată de foarte mulți ca începutul muzicii secolului XX. Ori noi, astăzi, încă simțim și vraja muzicii wagneriene, și vraja muzicii debussyste, și a lui Bach, și a lui Enescu și Brahms, ca și ceea ce considerăm azi modern.

- Ați dirija o partitură de Stockhausen ?

- Nu. Am auzit despre așa-numita muzică *Stockhausen*, pe care o consider antimuzică.

De altfel moda cu Stockhausen *et ejusdem farinae* a început să treacă. A sucombat și, dacă nu ar fi subvențiile pe care clanuri complice din diferite colțuri le dau acestui curent antimuzical, el s-ar stinge de la sine. Adevărul este că, după triada Fauré-Debussy-Ravel, despre care am vorbit, limbajul muzical s-a îmbogățit cu aporturi numeroase venind din muzica modală-folclorică (poftim eu vorbesc de *Debussy și păsările fură vișine*), iar arta componistică a devenit atât de complexă, încât numai personalitățile foarte puternice au putut să asimileze aceste multiple surse și moșteniri și să se afirme, în același timp, prin originalitate și forță de creație, continuând pe marii clasici și romantici. Stravinsky din prima perioadă, Florent Schmidt, Enescu - ca să nu luăm decât câteva exemple - reprezintă adevărata continuitate. Cei care, afectând că s-au săturat de tonalitate și de melodie, s-au refugiat în cele din urmă în cacofonie, au produs lucrări pieritoare, care dispar chiar din față. Și chiar cele mai meritorii dintre ele, scrise și publicate cu titlul de experiment, nu rămân. Pe deasupra modelor, sau dincolo de ele, marele public și cei care sunt sensibili la frumosul sonor, vor rămâne în mod lucid fideli moștenirii clasice, înțelegând prin clasic tot ce poartă pecetea formelor superioare, a geniului și ideilor care rezistă timpului.

- Recent, o cântăreață de muzică ușoară numită Milva, apărând pe scena lirică a Operei Scala din Milano, afirma că gustul publicului trebuie schimbat.

- Eu nu știu despre care public vorbea această persoană și nici despre care gust. Dacă se referea la operele nemuritoare ale lui Verdi și Wagner, cred că nu avea dreptate. Dar dacă se referea la un anumit snobism cacofonic subvenționat, cred că avea dreptate. S-ar putea însă - eu nu cunosc nici repertoriul acestei cântărețe, nici estetica ei - să fie un caz izolat, cum au mai fost și altele, care să nu aibă nici o incidență asupra evoluției muzicale și a gustului marelui public.

- În decursul relatării ce mi-ați făcut-o cu privire la cariera muzicală începută în Europa și continuată în America, v-ați referit uneori la valori eterne ale umanității. Există o responsabilitate, o obligație pe care o simțiți față de umanitate ?

- Matale ești un om periculos. Să vezi de ce !

- Nu cred !

- În copilărie, avusesem dorința să devin doctor. Mai târziu, din cauza discuțiilor spirituale sau cu caracter spiritual și intelectual, care aveau loc în casă, tatăl meu, preot, crezuse că aș putea deveni preot. Ceea ce nu m-a tentat, dar m-a făcut să meditez mult, având în fața mea exemplul viu al unui preot excepțional - nu pentru că era tatăl meu, ci pentru că era considerat ca atare de către o țară întreagă ! - și mă întrebam dacă nu cumva există această valență ascunsă în ființa mea. Aș putea spune că și aceasta, ca și dorința de a fi doctor, sunt aparențe, sunt aspecte exterioare ale naturii mele profunde, care dorește să facă binele sub toate formele și care se realizează prin binefacerile pe care muzica și profesiunea mea muzicală le pot realiza. Cred, în fond, că există, în exercițiul profesiei noastre de interpreți pasionați, o flacără sacră și o pasiune umană de a transforma societatea, indivizii. Și cred că, în fapt, această concepție sau acest sentiment sunt moștenite de la acel mit orfeic, care constituie începuturile muzicii și în care ameliorarea indivizilor constituie miracolul însuși al artei muzicale. La aceasta se adaugă o mare răspundere, mai ales atunci când am avut onoarea și norocul să primim sfaturi și, oarecum, o moștenire de la personalități atât de puternice ca Enescu, Schmidt și Arrau etc. etc. Generațiile dispar, dar muzica se perpetuează prin verigi mai mult sau mai puțin cunoscute care, numai în perspectiva timpului, apar în toată luminozitatea lor.

- Puteți să faceți o referire la scriitorii români din Occident și la climatul pe care l-au creat ?

- Am fost în legătură cu Aron Cotruș, cunosc câteva din cărțile lui Mircea Eliade, l-am cunoscut personal. Pe Eliade l-am întâlnit de mai multe ori la Ionel Perlea, la New York. M-a impresionat. Dar trebuie să spun că, înainte de a-l cunoaște personal, citisem câteva din cărțile lui. L-am întâlnit pe Emil Cioran la Paris, precum și pe Vintilă Horia, imediat după ce luase *Premiul Goncourt*. Aceștia, împreună cu dr. Palade din New York și alte personalități artistice și științifice din Occident, într-un fel de mândrie națională, reprezintă un punct de unire a Românilor din Occident.

- Ne apropiem de sfârșit.

- Da. Ce-ar fi să ne apucăm să facem un calendar, un fel de agendă a evoluției acestui material. Să vedem când te mai întorci matale, când mai putem corija anumite lucruri...

- N-am vorbit despre compoziții.

- Am zece melodii pe cuvinte de Ion Pillat în românește și Paul Valéry în franțuzește. Două balade pentru orchestră mică. Un oratoriu intitulat *Fericiri și blestemuri* după textul din Evanghelie. *Simfonia nr. 1 și Simfonia nr. 2* la care lucrez, *Simfonia concertantă pentru pian și orchestră*. Prima simfonie este bazată pe teme folclorice, dar se dezvoltă după tipul clasic al simfoniei. Am mai avut și alte preocupări de ordin liric, dar care au rămas mai degrabă în formă de schiță, neterminate. Atâta pentru compoziție. Mai sunt aranjamente etc. Am și o *Liturghie bizantină* pentru cor mixt, scrisă după liturghia dictată mie de către tatăl meu, în vremea când studiam la Iași și care se cântă la multe biserici din Statele Unite și din Canada.

Acesta a fost sfârșitul convorbirilor mele cu dirijorul Remus Tzincoca și pianista Anisia Campos. Aproape zilnic, mașina sosea cu punctualitate de metronom pe Rue Mackay (o mașină spațioasă cât un vagon) și mă lua din Montreal pentru a mă duce la Laval. Ne

furiașam repede prin umbra zgârie-norilor, ne încrucișam cu alte mașini care se revărsau dintr-o șosea în alta ca niște râuri, treceam podul Papineau peste apa Preeriilor, care separă marea insulă a Montrealului de marea insulă pe care este clădit orașul Laval. Ajungeam pe Ile Jesus. Din Montreal până la Laval mergeam pe șoseaua numită Metropolitană, autostradă aeriană, care asigură ieșirile și intrările din capitala Quebecului pe o respectabilă lungime, către regiunile de Vest, Nord-Vest și Nord-Est. Prin Metropolitană se poate ieși spre Ottawa, spre Vest și tot pe acolo duce drumul spre Toronto. Artera înlesnește accesul la drumul 15 către Nord, în Munții Lorantidelor sau Munții Laurențieni. Iar dacă continui pe șoseaua metropolitană până dincolo de Laval, către Est, poți lua drumul spre un alt oraș al Quebecului numit Trois Rivières. Tot pe acest parcurs, afli multe posibilități de a intra în Montreal, la diferite puncte din regiunea nord-estică a orașului.

Lavalul este un oraș construit recent, în ultimii treizeci de ani. La început adăpostea un număr redus de locuitori. Cu timpul a devenit zonă rezidențială preferată de mulți, pentru evitarea dezavantajelor din Montrealul suprapopulat, în care poluarea și zgomotul fac viața tot mai dificilă. Lavalul este al doilea oraș important al Quebecului, cu o populație de peste treisute cincizeci de mii de locuitori. Construit recent, Lavalul încearcă să remedieze dezavantajele orașelor tentaculare (aglomerare de populație, parkinguri costisitoare și adesea de negăsit, lipsa grădinilor etc.). Lavalul dispune de străzi largi, cu facilități de staționare, fiecare casă are grădina ei, clădirile nu sunt înalte pentru a opri soarele. Multe case au piscină, grădini cu câțiva pomi fructiferi și chiar un mic colț cu legume. De altfel, aceste condiții sunt păzite cu strictețe de administrația urbană. Orașul are mari centre comerciale, unde se găsește practic tot ceea ce se află și la Montreal, marile magazine din Montreal, ca Eaton, Baia Hudson, Ogilvy's, Pascal, Steinberg ș.a. au în Laval magazine cu mult mai mari, deoarece și spațiile disponibile sunt mai mari, cu posibilități de depozitare, bine aerisite. Din aceste motive, Lavalul este unul din orașele cele mai întinse, unde circulația se face aproape numai în automobil. Distanțele sunt mari, dar străbați străzile cu plăcere, deoarece vegetația e bogată, arborii numeroși creind o atmosferă de natură patriarhală, odihnitoare, de vacanță. De cum treci podul Papineau peste Rîul Preeriilor, parcă ajungi la țară. Riviere de Praires a dat prilejul constructorilor să dureze un pod-șosea de tip ultra modern. A fost construit între august 1968 și octombrie 1969, într-un timp extrem de scurt. Structura a haubans, cu piloni gigantiști, de care sunt prinse cabluri. Un pod suspendat cu piloane atașate pe cele două maluri la înălțime cu cabluri, care au trei travee de 90 m, de 241 m și iarăși de 90 m. Lungimea totală este de 425 m, iar lărgimea de 27,3 m.

Desvoltarea unui oraș recent presupune, în primul rând, absența industriei. De aceea, de câte ori anumite întreprinderi încearcă să stabilească baze industriale în regiunea Laval, toți cetățenii asaltează primăria și fac presiuni pentru a se refuza autorizația. Comerțul este înfloritor în zonă, dar numai în măsura în care sunt respectate condițiile rezidențiale ale orașului. Datorită automatizării, întreținerea unei case este lesnicioasă. Nu prea sunt servitori, în schimb fiecare gospodărie este dotată cu tot felul de aparate: aspiratoare, matorătoare, mașini de tăiat iarba, de curățat zăpada, de spălat piscina. Aici temperatura este mai răcoroasă decât la Montreal, cu diferențe uneori de 4-5 grade. De aceea este mult mai plăcut să locuiești la Laval în timpul iernii decât la Montreal. Brizele adie din diferite direcții, aerul e în continuă mișcare, totdeauna răcoros. Uneori prea mult. Dar aceste inconveniente sunt lesne de suportat. Sezonul cald, din păcate, este destul de scurt, între mai și septembrie. Apropierea iernii nu lasă niciodată îndoieli privitoare la asprimitățile ei. Gerurile sunt nemiloase. Totuși sunt ierni când zăpezile nu depășesc doi metri înălțime. Iarna trecută, piscina lui Tzincoca era cu totul acoperită de zăpezi, încât nu se vedea nimic din construcția ei exterioară. Din timp în timp, doar o veveriță trecea agățată de sârmele de telegraf, căutând cu disperare alunele și nucile pe care uitase unde le-a ascuns. În ciuda imensei cantități de zăpadă, mașinile speciale de dezăpezire curăță toate drumurile, îndată ce furtuna de zăpadă a încetat. Așa încât circulația în oraș este totdeauna posibilă și normală. Bineînțeles, în afară de zăpadă, iarna canadiană aduce geruri siberiene, inumane, de lungă durată. Uneori timp de câte două săptămâni temperatura coboară până la minus 30-40 de grade, așa încât mași-

nile care sunt lăsate în stradă nu mai pot demara. R. Ț. spune în glumă: «Împotriva acestor geruri paralizante nu s-au inventat încă mașini».

Casele din Laval au ceva deosebit, un stil o arhitectură modernă. Sunt case funcționale, comode, cu trei nivele: parterul, demisolul spațios, care poate servi și de debara, și un garaj care comunică cu casa, așa încât iarna se trece direct din mașină în casă. La etaj sunt dormitoarele și baia. Mai există un duș în subsol și tot acolo sunt și mașinile de spălat și uscat. Biblioteca este împărțită pe cele trei nivele, deoarece aici nu există sala numită bibliotecă în Europa. Cărțile celor doi muzicieni sunt răspândite în toate încăperile, iar cele două studiouri, unul la etaj, altul la parter, conțin partituri și cărți, în măsura spațiului disponibil și a lucrărilor în curs, restul găsimdu-se într-o parte din salonul transformat în bibliotecă, și o mare parte la demisol, unde se află etajere pentru cărți și materiale muzicale.

Caracteristica acestor case rezidențiale - după părerea lui Tzincoca - este deschiderea către o grădină ascunsă, izolată de circulația străzii. După cum se vede, studiul soției și chiar privirile ei, când e la pian, dau spre luxurianta grădină. Geamurile glisante îngăduie o bună vedere a grădinii, tot timpul. Venind dinspre stradă, nu bănuiești că ea ascunde acest spațiu încântător, plin de flori, acoperit de iarbă, cu copaci, cu flori: pansele, trandafir roșu, filadelfus simplu, filadelfus dublu, stânjenei, iris. Arțarul puternic scutură semințele, încât mereu trebuie să se măture sub el. Vița de vie se cațără pe gard și pe căsuța piscinei. Un mesteacăn, un măr din care cad fructe crude, un vișin încărcat cu fructe aproape coapte, atacat de ciori, de păsări. Sunt păsări foarte mici, iar ciorile mărunte dar repezi, obraznice și netemătoare, trec mereu de pe gard în crengile încărcate de vișine. R. Ț. este nevoit să se ridice de la masă uneori și să le fugărească. Ele revin însă, după ce pândesc o vreme pe gardurile din preajmă. Ellina a făcut un fel de sperietoare cu cap, cu trup de băț, cu eșarfe albe, dar păsările nu s-au lăsat păcălite. Nu se speriau nici de mătura cu coadă lungă a piscinei, pe care R. Ț. a pus-o între crengi. În cele din urmă, pentru a păzi fructele, am dus masa sub vișin și păsările n-au mai avut curajul să se apropie.

Mai sunt aici maci, bujori, hortensia, heliopsis, petunii, begonia și mușcate. Begoniile sunt în vase de plastic, atârinate de acoperișul căsuței din grădină, ca în Spania. Multe lalele, crini, lăcrămioare. Lalelele s-au trecut. Aici înfloresc în mai. Liliacul a trecut și el cu florile sale. Tot timpul sunt alte plante care dau în floare până în septembrie. Uneori suflă briza plăcută, îndoiaie crengile, flutură ramurile mesteacănului, plopii imenși se îndoiaie în curtea vecinului, peste tufe de smeură, fragi și un fel de afine. Apele albastre, colorate de plasticul în care sunt păstrate, se ondulează, prinzând culorile albe ale bordurii și verdele arborilor din preajmă. Temperatura apei este de 19 grade. R. Ț. scoate peștișorul agățat lângă scară și, cum este aproape ora 12, el se decide să facă baie împreună cu Anisia. Gardurile fiind joase, grădinile se prelungesc în spațiu și vederea cuprinde plopii, arțarii din preajmă. Este un calm melancolic de vară, cu șoapte ce vin de departe, cu arbori ce glăsuiesc pretutindeni la fel, la fel ca în codrul eminescian și în Carpați, în țara despre care vorbim și unde R. Ț. a condus de două ori orchestre simfonice cu Wagner și Enescu. Uneori se aude pianul, Sonata I de Enescu, sau Beethoven, Schubert, repertoriul în curs de pregătire al Anisiei Campos, despre care ar urma să vorbim. Ea sosește îmbrăcată într-un costum albastru și pune prosoapele pe balustradă. Ieri, alaltăieri, cu plasă ca cele de prins fluturi, a strâns frunzele căzute în apă, pentru a face suprafața piscinei limpede ca lacrima. Zboară fluturi, bondari, albine și musculițe, multe specii de muște și furnici, împotriva cărora casa este apărată cu o plasă care se deschide și se închide în locul ușii. Pe hornul de piatră se văd mere puse la copt, se văd uneltele pentru prăjitul cărnii și cenușa ultimului foc. Amfitrionii au intrat în apă, ne-am jucat cu toții cu o minge, a venit și Ellina, într-o bună dispoziție sportivă. Apoi am mâncat pește aiglefin, hadock sau haddock în englezește, un pește cu carne albă, gustoasă, servită cu mămăliguță, iar apoi compot din vișinile pe care le păzim lucrând sub pom. În sfârșit, după cafea, ne așezăm din nou la lucru, de data aceasta R. Ț. în costum de baie, cu ochelari de distanță, bătut pe-o parte de soare, cu chipul lui expresiv.

TRAIAN FILIP

Va urma

SCHIMBURILE EST VEST ÎN DOMENIUL CERCETĂRII

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, formată din 170 de parlamentari din 21 țări de democrație europeană, a cerut de curând Fundației Europene a Științei, care are sediul la Strasbourg, să supravegheze evoluția schimburilor științifice și universitare Est Vest și să cerceteze dacă este fondată părerea că aceste schimburi ar fi în avantajul Estului.

Într-o rezoluție adoptată recent, Adunarea celor «21» exprimă teama că orice încercare de a obstacola circulația informațiilor de ordin tehnologic riscă să sufocă comunicarea între oamenii de știință, care este folosită în întreaga lume.

Libertatea și independența de care se bucură pe acest plan instituțiile universitare, ca și caracterul deschis al cercetării fundamentale și universitare constituie valori esențiale ale democrației parlamentare și pluraliste, la care Consiliul Europei este profund atașat - arată parlamentarii. După părerea

lor, nu ar trebui să se recurgă decât în ultimă instanță la măsuri ce se împotrivesc unor astfel de valori.

Noul rol preconizat pentru Fundația Europeană a Științei ar consta în a determina, cu mijloacele de studiu pe care instituțiile sale le-ar efectua în deplină independență, dacă este exact că reciprocitatea raporturilor de schimb este trădată și dacă - în caz afirmativ - Occidentul are alte posibilități în afară de întărirea controlului.

În această rezoluție, Adunarea cere guvernelor membre:

- să coopereze în mod mai eficient cu Comitetul de Coordinare pentru controlul multilateral al exportărilor (COCOM) în vederea restrângerii achizițiilor ilicite de tehnologie;

- să sprijine reluarea, în timp util, a lucrărilor efectuate în sânul OCDE privind evoluția transferărilor de tehnologie din Vest către Est.

Glusul lui Mihai

Nu, capul meu nu cade sub tăiș,
Când ninge viscolit peste Ardeal,
Ci numai vântul mângâie hoțiș
Galopul alb din glezna unui cal.

Nu, capul meu nu geme sub coroană,
În fața puștii ascunzând o moarte,
Pădurea nu se stinge dintr-o rană
Și nici un zbor în două nu se-mparte.

Nu, ochiul meu nu tulbură fântâni,
Acolo unde-i setea mai adâncă

Fântânile au sfinte rădăcini,
Cu care leagă muntele de stâncă.

En n-am rămas țărâni de-mpurmut,
Nici capul meu nu tânguie la Dealu,
Cu înc-o rană Turda m-a născut,
Cu înc-o rană mă nechează calul.

Priviți stejarii mângâiați de nins,
Pe ochii mei lumina scuturând.
Nu, capul meu de trup nu s-a desprins
Cât încă prin istorii mai colind.

MIHAI ANTONESCU

TERITORIUL MOLDOVENESC ȘI CETĂȚILE DE LA NISTRU ȘI CHILIA

de ALEXANDRU V. BOLDUR

Capitolul 7

CETATEA HOTIN

Cronicarul polonez I Duglosz afirmă că Cetatea Hotin e construită de regele polonez Cazimir cel Mare (1333 - 1370), după înfrângerea Tătarilor (1).

Cronicarul polonez, desigur, nu cunoștea vechimea Hotinului. El se afla sub impresia că regele Cazimir a întemeiat multe orașe noi în cuprinsul Poloniei, a construit clădiri și multe poduri etc.

Afirmația sa trebuie s-o punem sub mare îndoială. Hotinul, care în domnia lui Petru Mușat făcea parte din «Volohii Mici», nu putea fi construit de Cazimir cel Mare.

Poate, după încheierea tratatului din 1366, regele suzeran a contribuit la restaurarea Cetății Hotin. Dar în acest timp Șepenițul, cu toate cele trei cetăți ale lui, se afla sub puterea domnitorului moldovean. Închinarea lui Petru Mușat regelui Poloniei a avut loc abia în 1387, când pe tronul Poloniei se afla regina Iadвига, iar regele Cazimir nu mai era în viață. Am socotit necesare aceste explicații pentru a restabili *adevărul istoric* în privința Hotinului.

Acesată cetate apare în istorie în cuprinsul țării Șepeniț (2). Formarea acestei țări se pierde în negura vremurilor, dar a constituit primul și cel mai important nucleu al Statului Moldovei.

Nu există nici-o îndoială că numele Șepeniț este de proveniență tracică, purtând radicalul *sep*, foarte caracteristic pentru limba tracică (3). Acest radical există și în toponimia Volâniei, unde găsim Șepal și Șepetovca. Cu prilejul săpăturilor efectuate la Șepeniț, s-au găsit obiecte caracteristice pentru cultura arheologică Cucuteni-Ariușd-Tripolie. Deci și cadrul întreg al Șepenițului, cu cele trei cetăți ale lui (Hotin, Cecin și Hmielov), are o vechime preistorică. Nu se poate preciza când, ce nevoi de apărare, au provocat la viață această țară, după cum nu se știe nici ce rol a jucat în ambianța locului și timpului. Ea a existat cu mult înainte de întemeierea Moldovei. Putem numai să formulăm o ipoteză.

Șepenițul, din punct de vedere arheologic, a fost cercetat de I. Nestor, care l-a atribuit fazei «A» a lui Herbert Schmidt, dar a găsit că are trăsături caracteristice și pentru faza «B» (4).

Conform periodizării cercetătoarei T. Passec, Șepenițul făcea parte din perioada «B» a culturii arheologice Cucuteni-Tripolie, adică din anii 2.700 - 2.100 î.e.n.

Întrucât purtătorii acestei culturi, trecând prin perioada B în perioada C (2.100 - 1.700 î.e.n.) n-au dispărut, ci, probabil, după lupte, s-au acomodat condițiilor noi de viață, conform cu felul vieții barbarilor stepei (5), credem că ei au putut construi cetățile Șepenițului

între 2.100 - 1.000 î.e.n., când acești barbari se aflau pe meleagurile cucutiene. Numele barbarilor a rămas necunoscut. Dar tocmai atunci, în legătură cu apariția lor, Cucuteni-Tripolienii au simțit nevoia de apărare. Construirea acestor cetăți nu putea fi mai târzie de 1.000, când au apărut, întorcându-se din Asia, Cimmerienii. Majoritatea istoricilor, în frunte cu M. Rostovtzeff, îi considera Traci.

Firește, nu putem ști dacă cetățile Șepenițului au fost construite la una și aceeași dată, sau răzlețit în diferite timpuri. De asemenea, nu cunoaștem ce fel de cetăți au fost ele, de lemn și pământ sau de piatră.

Cetatea de piatră a Hotinului, cunoscută Moldovenilor și Polonezilor, putea să provină din istoria timpurie.

Nu știm dacă cetățile Șepenițului aveau, la apariția lor, numele lor de azi sau se numeau altfel.

În tot cazul, numele Hotin nu este primul nume al acestei cetăți. Dacă I. Dlugosz îl cunoaște sub denumirea de Niempez, înseamnă că, probabil, numele Hotin a apărut în istorie cu mult mai târziu de construirea acestei cetăți. Trăgându-se din preistorie sau istoria timpurie, Hotinul n-ar putea fi numit cu un cuvânt rus, deoarece Rușii, în preistorie și în istoria timpurie, erau departe de Nistru și de Hotin, în patria lor primitivă, la nord de izvoarele Niprului, la lacurile Ladoga, Onega și Ilmen.

Dacă ar trebui să-i căutăm denumirea, mai degrabă l-am trage din limba polonă, deoarece Polonezii foloseau drumurile comerciale de legătură între nordul și sudul teritoriului moldovenesc.

În limba poloneză există cuvântul *koc-in*, compus din radicalul *koc*, care înseamnă *cuvertură*, iar în sensul indirect ar putea să însemne și *apărare* și din sufixul diminutiv *-in*. Deci, cuvântul întreg ar însemna o *mică cuvertură*, sau *apărare*. Cetatea Hotin într-adevăr a fost mică.

Nu este de mirare că cea mai veche mențiune documentară despre Hotin este italiană, din anul 1310, în care se vorbește de un episcop catolic «Chocima» (6). Fiind apropiat de Galiția, în care clericii catolici aveau influență, Hotinul a căpătat și el un episcop catolic. Prezența unui episcop catolic este semnalată și în Kamenet din Podolia, la Smotrici, și în vestul Galiției, la Liov, și, desigur, în capitala Galiției, Galici.

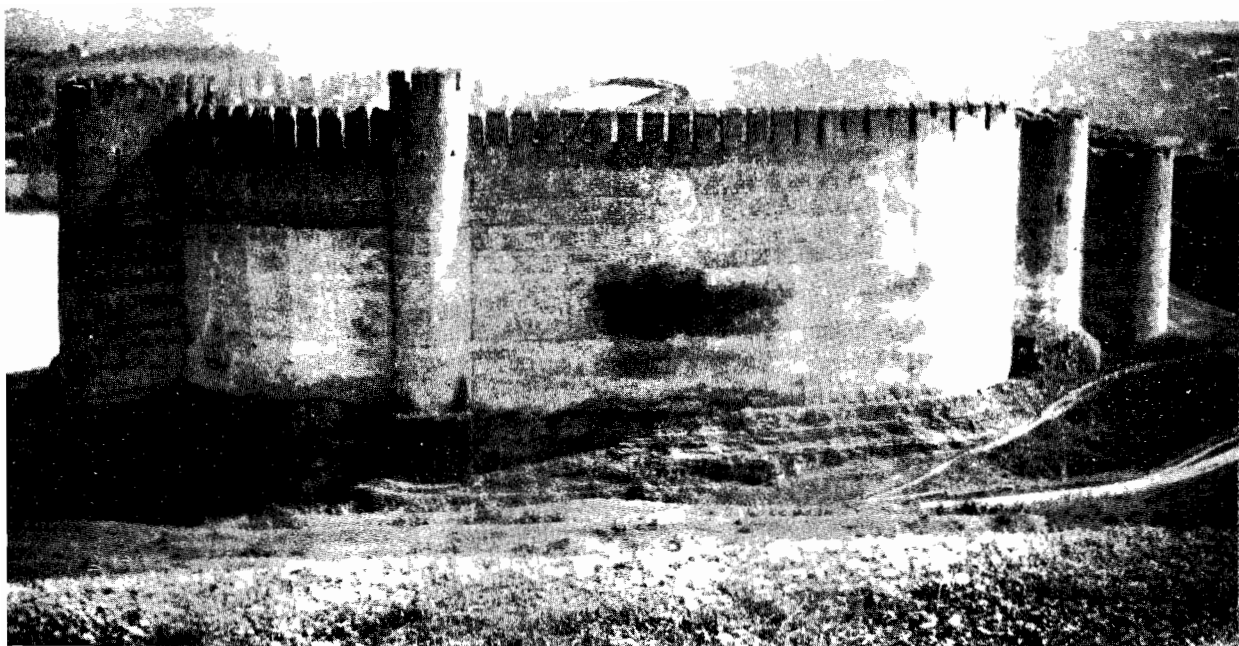
În timpul istoric, Hotinul apare ca un punct important de comerț internațional. La jumătatea secolului al XIV-lea și în secolul al XV-lea, drumul comercial din Germania și Polonia, după cum am arătat mai sus, mergea prin Liov și Galiția, spre marginea de nord a Moldovei - Hotin, și se îndrepta pe linia Nistrului, până la vadul de la Tighina, de unde trecea prin așezările tătarăști, și ajungea în Crimeea, la Caffa, care se afla sub autoritatea genoveză. Genovezii încărcau acolo mărfurile și le ducea pe calea mării în Orient - în Asia, China și Iran.

Orașul Hotin este pomenit în așa-zisa «lista orașelor ruse», pe care o găsim în cronica rusă Vosresenski (7) și care, după părerea lui M. N. Tihomirov, este compusă între 1387 și 1392 (8). Cronicarul a numit orașe moldovenești - ruse probabil din motivul că în aceste orașe limba oficială a fost slavona.

Această listă a fost reprodușă în întregime de noi (cu explicația sensului ei) și de C. C. Giurescu (9).

Din punct de vedere istorico-politic, Hotinul aparținea Moldovei. Domnul ei numea șefi ai orașului Hotin, în grija căruia intra cetatea și orașul. În documente se menționează numele lor, de exemplu în 1397 - Ștefan de Hotin, în 1400 - Sandru de Hotin, în 1403 - Horșet (10). În preajma privilegiului dat liovenilor la 6 octombrie 1408, Alexandru cel Bun, conștient de rolul pe care Hotinul era menit să-l joace în comerțul extern, a trebuit să fortifice cetatea și să aducă orașul într-o stare foarte bună. În privilegiul de mai sus se pomenește despre exportul cailor pentru Camenița (11).

Când nevrednicul fiu al lui Alexandru cel Bun, Iliăș, a cedat în 1436, Polonezilor, pentru a fi în favoarea lor, nu numai Pocuția pe care o deținea tatăl său, ci și țara Șepeniț cu toate cele trei cetăți ale ei (12), Hotinul a devenit polonez și s-a aflat în această situație, cu mici intermitențe, până ce Ștefan cel Mare a reușit să-l restituie Moldovei.

Cetatea Hotin

Dar și dânsul nu l-a putut căpăta prin războiul contra Polonezilor din 1459, ci pe cale diplomatică, și în 1464 îl vedem din nou moldovenesc.

Făcând abstracție de unele cazuri de intermitențe de foarte scurtă durată (ca, de exemplu, 1443 - 1444), perioada aceasta, între 1436 și 1464, este poloneză. Aceasta este cea mai lungă posesiune poloneză din întreaga istorie a Hotinului, întrucât a durat aproape 28 de ani.

În 1467, Hotinul a adăpostit o adunare obștească a trimișilor regelui Poloniei (pentru Galici și Podolia) și a trimișilor lui Ștefan cel Mare, pentru a rezolva pe loc toate nemulțumirile, atât ale autorităților, cât și ale populației (13).

După războiul contra Poloniei, la încheierea păcii din 1499, Hotinul a devenit un loc unde se rezolvau toate plângerile populației.

E interesant că la această ocazie s-a manifestat încrederea din ambele părți, adică atât din partea Poloniei, cât și din partea Moldovei: starostele de Camenița judeca cazurile cetățenilor moldoveni, precum și starostii (pârcălabii) din Hotin și Cernăuți judecau «treburile și nedreptățile comise cetățenilor polonezi» (13).

În 1538, generalul polonez cucerește cetatea Hotin, însă, în urma diplomației lui Ștefan Lăcusta, o cedează Moldovei (15).

În 1562, Hotinul este din nou cedat Poloniei de domnul Moldovei Heraclie Despot, pentru prietenul său Lasky, dar în curând e reluat.

Alexandru Lăpușneanu, după porunca Turcilor, trebuia să distrugă cetățile moldovenești, în afară de Hotin, pe care Turcii voiau să-l aibă intact în cazul unui război împotriva Poloniei.

E interesant de notat că orașul Hotin era în permanență «un târg mare», după cum mărturisește un călător francez, Francois Pavie, baronul de Fourquevaux, care a trecut prin Hotin în 1585. El scrie că «pe malul Nistrului, se găsește o cetate mică (Hotinul), încinsă cu ziduri înalte de cărămidă, clădită demult și străjuită din toate porțile (16).

În 1600, în această cetatea și-a găsit refugiul Ieremia Movilă, de teama oștirii lui Mihai Viteazul.

În 1621, în jurul cetății s-a desfășurat lupta dintre Turci și Polonezi. Hotinul a rămas neatins.

Peste doi ani s-a produs o nouă luptă între Turci și Polonezi, la care au luat parte, de partea Polonezilor, Moldovenii și Muntenii. De data aceasta Turcii au fost zdrobiți.

Dar soarta istorică a acestei cetăți moldovenești o aduce, în 1712, sub Turci, care, în 1715, o transformă în «raia».

Turcii au lărgit și întărit cetatea. După cum mărturisește Dimitrie Cantemir, ei «pe de o parte au dărâmat zidurile vechi, iar pe de altă parte, au încins-o cu întărituri destul de bune, lărgind-o cu mai mult de jumătate» (17).

Despre starea cetății în timpul Turcilor, ne putem face o idee din descrierea unui turc din primul sfert al secolului al XVIII-lea, din care rezultă că în interiorul cetății se aflau: o geamie transformată din biserică, patru locuințe și cazarmile artileriștilor.

Descriind cetatea, autorul mărturisește că «această cetatea veche este făcută foarte solid și cu mare iscusință». «În subsol sunt magazii... În mijlocul cetății se află o fântână săpată în stâncă, care se aprovizionează cu apa din Nistru. Cetatea nouă e ridicată lângă cea veche și are patru părți» (18).

Ca și alte cetăți, Hotinul și-a avut ocolul său, adică câteva sate care ascultau de pârcălab și aveau grijă de întreținerea cetății. Un ocol special îl avea și târgul Hotin.

Pentru protejarea comerțului de graniță la Hotin, se țineau iarmaroace, «bâlciuri», anual (19).

Privind peripețiile istorice prin care a trecut Hotinul, putem trage următoarele concluzii:

Odată cu înglobarea Șepenițului în cuprinsul Moldovei, Hotinul trece la Moldoveni și în această situație se păstrează până la 1436, când Iliăș îl cedează Poloniei.

Ștefan cel Mare o reia și o reface. După această domnie, Hotinul se aseamănă cu o minge de sport. Când e moldovenesc, când e polonez, însă de fiecare dată posesiunea poloneză este de foarte scurtă durată.

Pe neașteptate, mingea ajunge în mâna Turcilor și rămâne la ei, pentru ca, odată cu Renașterea Moldovei, să revină din nou la matcă. Dar în 1812, o răpesc Rușii, împreună cu o jumătate din Moldova (20). În 1856, Rușii desființează Hotinul ca cetate (21).

Prin mișcarea revoluționară din 1917 - 1918, Basarabia cu toate cetățile ei în ruine, incluzând Hotinul, se unește cu România.

NOTE:

1. I. Nistor, *Drepturile noastre asupra Hotinului*, Chișinău, 1918. Dr. C. I. Istrati, *Despre cetatea Hotinului*, Anal. Acad. Rom., seria II, v. XXXIV, București, 1912. *Basarabia*. Monografie (Colecție de articole), Chișinău, 1926, p. 195 - 199. Gen. Scarlat Panaitescu, *Cetățile-ruini din Basarabia*, Anuarul Comis. Monumentelor Istorice, Secția Basarabia, Chișinău, 1924, p. 93 - 95. C. C. Giurescu, *Târguri sau orașe și cetăți moldovene*, București, 1967, p. 233 - 238. I. Duglosz, *Historiae Polonicae libri XII*, Lipscae, 1711, v. II, p. 39. VI. Grabenski, *Istoria poporului polonez, 1906, trad. rusă din 1910, S. Pet.*, p. 59 - 60.
2. Teodor Bălan, *Țara Șepenicului*, Cernăuți, 1936.
3. I. I. Russu, *Limba Traco - Dacilor*, București, 1967, p. 120 și 136.
4. I. Nestor, *Céramique peinte de styl ancien à Sepenit (Bucovine)*, în «Dacia», V - VI, 1935 - 1936, București, 1938, p. 132 - 133.
5. V. Dumitrescu, *Habasești*, p. 532 - 537, citat în cap 1.
6. N. Iorga, *Studii și documente*, I - II și *Istoria Românilor*, III, p. 203, nota 4.
7. *Colecția completă a cronicilor ruse*, vol. VIII. *Crocinka Vosresenski*, p. 240.
8. M. N. Tihomirov, *Spisoc russkih gorodov dalekih v bližnih (Lista orașelor ruse îndepărtate și apropiate)*, în «Istoriceskie Zapiski», 40 (1952), p. 218.
9. A. Boldur, *Contribuții la studiul istoriei Românilor*, v. I, 1937, p. 162. C. C. Giurescu, *Târguri sau orașe cetăți moldovene*, București, 1967, p. 70.

ULTIMUL DISCURS AL LUI ROOSEVELT

Să vedem cum a prezentat Roosevelt Conferința de la Yalta, Congresului și poporului american, înainte de a comenta hotărârile acestei conferințe.

Președintele s-a prezentat Congresului reunit doar pe ziua de 16 martie 1945, deși Conferința de la Yalta a luat sfârșit la 11 februarie. De ce cu atâta întârziere? Fiindcă Președintele era grav bolnav.

«Mă întorc din această călătorie, care m-a dus atât de departe -spune Președintele, după ce s-a scuzat că nu poate sta în picioare -, reînvișorât și inspirat. Am fost sănătos tot timpul. Nu am fost bolnav nici o secundă, înainte de a reveni la Washington. Aici am auzit că, în lipsa mea, au circulat tot felul de șvonuri și critici. Da, mă întorc învigorat și inspirat, fiindcă Roosevelt-ii nu sunt împotriva călătoriilor, așa cum ați putea bănuși: ei prosperă și se bucură de ele.»

De ce simte nevoia să facă asemenea precizări Președintele Roosevelt, înainte a intra în miezul expunerii sale? Explicația este simplă. El a fost aspru criticat că a acceptat să se ducă la Yalta, pe pământ rusesc, în loc să aleagă un loc de întâlnire neutru. El a fost prezentat, în lipsă, ca un om obosit și bolnav, ce nu trebuia să meargă la o întâlnire cu Stalin. Condiția lui fizică nu-i permitea să participe la o asemenea conferință. Ascunzând boala și epuizarea de la Yalta, el afirmă un neadevăr, mai exact aruncă o minciună în obrazul curat și cinstit al poporului și Congresului American.

Am prezentat într-un alt capitol starea sănătății lui Roosevelt. Nu mai revin asupra acestui subiect. Dar subliniez că cei ce l-au văzut la Yalta, Byrnes, Stettinius, Churchill, amiralul King, doctorul Lord Moran etc.etc., l-au considerat nu numai bolnav, dar chiar muribund. Câtă îndrăzneală și încredere în el însuși, ca să-și permită a contesta evidența și a se înfățișa optimist și inspirat la Yalta. Cum începuse să se vorbească despre eventualele sfere de influență acordate lui Stalin în Răsăritul Europei, președintele se justifică în discursul său:

«Au fost momente de confuzie politică și de agitație în țările eliberate, ca Grecia, Polonia sau Jugo-Slavia, și poate vor mai fi și altele. Mai rău decât atât: a început să se nască și să se desvolte în aceste țări ideea sferelor de influență, incompatibilă cu principiile de bază ale unei colaborări internaționale. Dacă ele ar fi fost lăsate să se desvolte fără opreliști, ar fi avut tragice consecințe în viitor. Este inutil să blamezi un om sau o țară din această pricină.»

«Cred că un efort serios făcut de cele trei națiuni conducătoare, pentru a găsi un teren comun pentru pace, îl reprezintă această Conferință din Crimeea. Ea înseamnă, trebuie să însemne sfârșitul acțiunilor unilaterale, al alianțelor exclusive și al sferelor de influență, ca și al echilibrului de putere și al tuturor celorlalte expediente încercate de secole și de regulă eșuate.»

Este incredibilă perfidia, dar mai ales cutezanța acestui muribund, care, vorbind în fața Congresului reunit, într-un moment solemn, sfida și înșela în mod deliberat poporul american. Nu numai că a ascuns adevărul poporului american, dar s-a angajat și a consfințit aceste zone de influență și, culmea, mai avea și impudoria de a le critica și condamna.

De ce-o făcea? Pentru că Departamentul de Stat se opusese formulei zonelor de influență iar poporul american era, de asemenea, împotriva lor și începuse să reacționeze pe față, cerând explicații și clarificări. Timp de patru ani, Departamentul de Stat și-a exprimat opoziția, prin Cordell Hull, față de concesiunile fără limite făcute Rușilor. Insuși Congresul avea rezerve față de politica procomunistă a lui Roosevelt. În consecință, președintele trece la contraatac și vorbește cu abilitate și rea-credință despre turburările din Polonia, Grecia și Jugo-Slavia, pentru a justifica acordul încheiat de Churchill și Stalin, la 9 octombrie 1940 și pe care-l aprobase din suflet. Totuși, el nu suflă nici un cuvânt cu privire la România, Bulgaria și Ungaria. De reținut faptul că acest discurs este rostit la 16 martie 1945, la zece zile

după lovitura de stat realizată de Ruși prin Vășinsky la București, când a fost întronat, sub puterea tancurilor sovietice, guvernul lui Petru Groza. Aceasta nu l-a împiedicat pe Roosevelt să se felicite pentru ipocrita Declarație asupra Europei eliberate și să vorbească despre guverne democratice și alegeri libere.

«Cele trei Mari Puteri au convenit ca toate problemele politice și economice din țările eliberate de sub ocupația nazistă, ca și din orice altă țară satelită a Axei, să cadă sub competența și responsabilitatea comună a celor trei Puteri. Ele vor lucra împreună în perioada de instabilitate de după conflagrație, ca să ajute popoarele din țările eliberate sau din fostele țări satelite ale Axei să-și rezolve propriile lor probleme numai prin mijloace democratice.»

Cât de frumos sună aceste enormități în gura președintelui și cât de grosolane minciuni reprezintă ele, în contrast violent cu evenimentele de la București, după 6 martie 1945, la șase luni de la constituirea așa-zisei comisii aliate de control, în cadrul căreia reprezentanții americani sunt tratați ca niște servitori de către autoritățile rusești. Control comun și răspundere comună a celor trei? Când reprezentantul american din România nu putea să ia contact direct cu guvernul român, cu Regele României, cu fruntașii opoziției, și când, după șase luni, mai trebuiau să ceară permisiune de la ofițerii ruși, pentru a se deplasa de la București la Snagov? Roosevelt cunoștea situația umilitoare a reprezentanților americani din România. De ce nu protesta? De ce nu comunica poporului american aceste semne de desconsiderare și îngenunchere?

Un alt fapt de o gravitate extraordinară, vizând direct securitatea și existența Statelor Unite, a fost ascuns cu premeditare poporului și Congresului american. Roosevelt a mințit «prin omisiune». El nu a pomenit nimic despre acordul secret încheiat la Yalta cu Stalin (și semnat și de Churchill), în chestiunea intrării Rușilor în război contra Japoniei, și nici despre prețul înțelegerii, care pune în pericol apărarea națională a Statelor Unite, după cum vom vedea mai jos, spicuiind din memoriile Cardinalului Spellman:

«La câteva luni după moartea președintelui - scrie cardinalul la pagina 248 -, pe măsură ce amănunțele înțelegerilor de la Yalta au început să fie cunoscute, vechile mele îndoieli și temeri s-au transformat într-o cumplită deziluzie privitoare la președinte.»

«Deziluzia mea cu privire la idealul întrupat de președinte a fost totală, în momentul când am aflat că dăduse Uniunii Sovietice nu numai sudul insulelor Sakhalin, dar și insulele Kurile. Acest fapt mi-a amintit o seară la Casa Albă, după întoarcerea sa din Alaska. O dureroasă aducere aminte. Mi-am amintit că Roosevelt mi-a făcut o expunere asupra teatrului de operații militare din Pacific și, arătându-mi pe harta ce atârna pe perete insulele Kurile, mi-a spus în chip dramatic:

«Aceste insule sunt ca un pumnal îndreptat spre inima Americii. Ele nu trebuie să cadă niciodată în mâna vreunul dușman de-al nostru.»

«Și am realizat acum, după Yalta - continuă Cardinalul - cu o înfinită tristețe și disperare, că pumnalul este acum în mâinile celui mai periculos dușman al nostru și că președintele nostru, bolnav, fără să-și dea seama, l-a pus în mâinile lui.»

Cardinalul Spellman își dăduse seama, cu mult înainte de Yalta, că președintele lui venerat era bolnav și decrepit. Obosit mental. Înțelesese că la Yalta el însuși pusese în mâna dușmanului de moarte al țării sale pumnalul, ca s-o poată lovi. Dar de ce Cardinalul Spellman a tăcut din anul 1945 până în 1962, când și-a publicat memoriile? În septembrie 1943, când președintele era bolnav la cap și i-a împărtășit planul de a ceda Europa lui Stalin și de a crea zonele de influență, Cardinalul a tăcut. Țara sa era amenințată, Europa creștină și civilizată intra pe mâna păgânilor și barbarilor, dar Cardinalul a tăcut.

Cum a putut să tacă înaltul prelat, când a înțeles că președintele iresponsabil pe actele sale - după cum o spune el - cedase lui Stalin insulele Kurile? Nu era cazul să denunțe el, de la altarul Catedralei Saint-Patrik din New York, toate greșelile grave ale lui Roosevelt? Să ceară poporului american, ca, prin presiuni asupra președintelui său, să-l determine a trece la îndreptarea răului?

De ce a așteptat șaptesprezece ani ca să o facă?

Desigur, de frica de a nu-i vedea coalițați contra lui și a bisericii catolice din Statele Unite pe toți partizanii și admiratorii lui Roosevelt. Înțeleg, dar nu pot aproba. Îmi dau seama că puternicul partid democrat, împreună cu Harry Hopkins, precum și noul președinte Harry Truman, s-ar fi opus oricăror destăinuri ale Cardinalului. Dar el, servitorul lui Dumnezeu și al adevărului, avea dreptul să tacă?

Iată de ce am scris articolul din anexele acestui volum, cu prilejul alegerii noului papă, polonezul Woytila.

Revista «Columna»

La numărul publicațiilor în limba română ce apar în Italia, de altfel nu prea mare, se adaugă o nouă revistă, ce apare în frumoase condiții grafice. Se numește *Columna* și este redactată de Asociația *Dacia* de la Roma.

În *Cuvântul de început* se observă că «nu este nevoie de cuvinte răsunătoare pentru a explica dorința colectivității Românilor din Italia de a avea o revistă, de a-și expune opiniile, de a se exprima în propria limbă, de a sărbători împreună momentele majore ale istoriei poporului român, precum și datele folclorico-religioase...».

În acest *Cuvânt* cu caracter programatic se precizează că «Singura politică validă a revistei *Columna*, revistă a Asociației Românilor din Italia, este aceea de a impulsiona și a face cunoscute cercetările asupra civilizației și culturii românești din România și din străinătate, în special din Italia, și, totodată, de a polariza interesul oamenilor de cultură italieni, - lingviști, istorici, istorici ai artei, folcloriști și etnologi, critici și poeți, - pentru limba, istoria, literatura și arta românească... Fără îndoială, revista se adresează celor care, plecați de mult, se simt încă legați de locurile natale...».

Redactorul publicației *Biserica Românească* a Comunității române din Milano se adresează fraților din Roma cu următoarele cuvinte: «Ați venit să vă închinați Columnei strămoșului împărat și v-ați dat seama că purtați cu voi Dacia sufletului și ați înființat o *Dacie*, ca asociație. Și ați zis că nu puteți concepe Dacia Decebală fără *Columna Traiană*. De aceea v-ați gândit să dați *Daciei* o *Columnă*, care să fie purtătoare de cuvânt a gândurilor, sentimentelor și aspirațiilor voastre. De acum despre voi glăsuiește *Columna* și pe aceasta o salută *Biserica Românească*».

În paginile revistei se află și un interesant «testament de scriitor și de artist» din

partea Dnei L. Galaction Passarelli. Pornind de la convingerea că «suntem cu toții ciopliți din aceeași stâncă puternică și sacră din care s-au desprins chipurile Dacilor de la obârșia noastră», scriitoarea ne îndeamnă: «Căutați-vă unii pe alții, întâlniți-vă, certați-vă chiar, de nu se poate altfel, dar făuriți acea insulă închipuită de iubire a pământului nostru, care va pluti totuși cu toate greutatele și piedicile ... Nu vă puteți bizui sufletește decât între voi, cei ce ați poposit pe ici și colo în această lume mare; nu vă puteți încălzi inima decât la acele rare străfulgerări de dragoste și de înțelegere a acelora care sunt drumetri ca și voi, care coboară de la același «Picioar de plai» de unde veniți...».

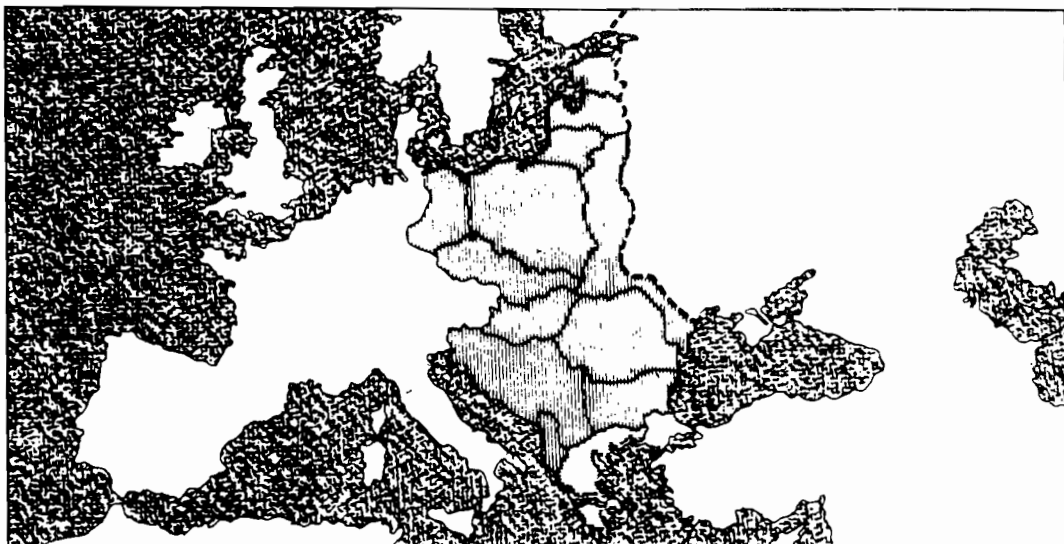
Dar acestea sunt mesaje de început. Cuprinsul propriu zis al revistei îl constituie interviuri, articole și prezentări privind personalități și opere ale Neamului Românesc de ieri și de azi, de acasă și din afara granițelor țării: compozitorul Roman Vlad, muzicologul Constantin Brăiloiu, episcopul Inocențiu Micu-Klein, poeții Mihai Eminescu și Octavian Goga. Ele sunt scrise cu competență, dar și cu suflet, cu cuvinte ce mărturisesc despre sensibilitatea literară a celor ce semnează: Adriana Mitescu, Ioana Ungureanu, Cristea Avram, Florea Firan, Taia Preda, aceasta din urmă cu prezentarea *Târgul cu fete* de pe Muntele Găina.

Știrile din activitatea Asociației *Dacia* și a *A.c.i.e.r.* mărturisesc că în Italia și în Occident se desfășoară o autentică viață românească.

Pentru abonamente, sugestii, propuneri și colaborări cu articole, doritorii se pot adresa redacției revistei *Columna*, via Cavalese 31, Roma.

Începutu-i mai mult decât bun. Urăm *Columnei* noi pași spre înălțimi și viață îndelungată !

T. V. BĂDESCU

Moscova, 9 Octombrie 1944

“Momentul era potrivit pentru a trata, așa că am spus: “Să aranjăm treburile noastre în Balcani. Armatele voastre sunt în România și în Bulgaria. Noi avem acoio interese, misiuni, agenți. Între noi nu trebuie să existe neînțelegeri pentru lucruri mărunte.

Cât privește Anglia și Rusia, ați fi de acord - l-am întrebat pe Stalin - ca voi să aveți o dominație de 90% asupra României, noi să avem 90% în Grecia și “fifty-fifty” cu voi în Jugoslavia?” În timp ce se traduceau cele de mai sus, am scris pe o jumătate de foaie de hârtie:

România: Rusia ia 90%; ceilalți iau 10%

Grecia: Marea Britanie (de acord cu Statele Unite) ia 90%; Rusia ia 10%

Jugoslavia și Ungaria: 50% - 50%

Bulgaria: Rusia ia 75%; ceilalți 25%.

Winston Churchill

“Cel de al doilea război mondial”

- Memorii -

SUMARUL

Europaes, <i>Pași spre destindere</i>	1
ACIER, <i>Comunicat</i>	3
Traian Filip, <i>O convorbire cu Remus Tzincoca (I)</i>	6
Consiliul Europei, <i>Schimbările Est Vest în domeniul cercetării</i>	12
Mihai Antonescu, <i>Glăsu lui Mihai</i>	12
Al. Boldur, <i>Teritoriul moldovenesc și cetățile de la Nistru și Chilia - cap. 7</i>	13
N. Baci, <i>Yalta și crucificarea României - cap. 27</i>	17
T. V. Bădescu, <i>Revista Columna</i>	19